

TARTALOM:

A keszi betyár	1
SZÁRAZ György	
Képes riport a hetven évvel ezelőtti Dunakeszi-Alagról	2
LEGINDI Tímea	
A dunakeszi fiatalok népviselete . . .	4
LŐRINCZ Róbert	
Jövönk - egy betiltott dunakeszi lap emlékezete	6
CSOMA Attila	
A Hunnia Csónakázó Egyesület Dunakeszin	8
ZSIGA Bernadett	
Az alagi elemi népiskola alapítása és első évei	10
SZAKÁLL Lászlóné	
A Révész István Helytörténeti Gyűjtemény	11

SZÁMUNK SZERZŐI:

CSOMA Attila – könyvtáros
LEGINDI TÍMEA – egyetemi hallgató,
Corvinus Egyetem
LŐRINCZ Róbert – könyvtáros
SZÁRAZ György – helytörténész
SZAKÁLL Lászlóné – nyugalmazott iskolaigazgató
ZSIGA Bernadett - gimnáziumi tanuló

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI
SZEMLE

Dunakeszi-Alag Helyismereti Lapja

Megjelenik évente háromszor,
500 példányban

Felelős szerkesztő: Csoma Attila és
Lőrincz Róbert

Kiadja: Kölcsény Ferenc Városi Könyvtár
Dunakeszi, Kossuth L. u. 6.
Felelős kiadó: Csonka Mária
Nyomdai előkészítés:
Mészáros István, Takács Judit
Nyomda: Raszter Nyomda Kft.,
Budapest, Gyöngyösi u. 89.

ISSN 1789-9230

A lap megjelenését támogatja
Dunakeszi Város
Önkormányzatának Művelődési
és Közoktatási Bizottsága

A címlapképen: Parti Tóth Ferenc
lovaskocsiján a Szent István úton

SZÁRAZ GYÖRGY
Képes riport a hetven évvel ezelőtti
Dunakeszi-Alagról

Egy alagi lovasdinasztia fényképalbumából

Az 1990-es években, amikor az alagi lóversenyzés múltja után érdeklődtem, több régi alagi úgymond „sportsmen”-t kerestem fel. A velük folytatott beszélgetések során ismertem meg az alagi lóversenyélet történetének jónéhány eseményét. Így találkoztam – a napokban 87 éves korában elhunyt – Petanovics Máriával is, akinek élete gyermekkorától kezdve összefonódott a turf világával. Családja a második világháború előtti évtizedek egyik legsikeresebb versenystálló tulajdonosa volt.

A lóversenyzéssel nagyapja, Petanovics József kezdett foglalkozni az 1910-es években, amikor a család Alagra költözött. A fehér-fekete gyűrűs dresszben futó Petanovics színeket olyan kiváló telivérek vitték győzelemre, mint Büszke, Fokos vagy Végrehajtó.

A nagyapa korábban Pesten a vendéglátás közismert alakja volt, olyannyira, hogy a „jó Petanovics”-ról kuplét énekeltek a fővárosi Nyári színházban. Tíz éven keresztül vezette a terézvárosi Casino vendéglőjét az Andrassy úton, majd 1897-ben megvette a Vigadó téri Thonet-házban lévő híres Pilseni sörcsarnokot.

Petanovics népszerűségét azonban elsősorban az 1896-ban a Rákóczi úton felépült Metropol szállónak köszönhette, amelynek ő volt az első tulajdonosa. A pesti lóversenypálya közelsége miatt a szálloda kávéháza a turfvilág kedvenc találkahelye lett, így nem meglepő, hogy a lófuttatás szeretetével megfertőződött Petanovics idős korában Alagra, a tréningtelep szomszédságába költözött, és istállót alapított. Házuk a Batthyány utcában még ma is áll, a kert majd százéves platánfája egyidős lehet a család megtelepedésével. Idősebb Petanovics József 1936-ban halt meg, így a 30-as évek második felében lovai már „Petanovics örökösei” jelzés alatt futottak.

Fia, József, 1888-ban született. Több nemes szenvedélye mellett lelkes fotósként a körülötte zajló élet számtalan jelenetét örökítette meg. Ezekből a fotókból kaptam a közel-múltban lányától, Máriától, jó néhányat.

A három, kis fotonegatívokat tartalmazó albumban közel háromszáz felvétel található. A képek 1937 és 1942 között készültek. Egy-egy album száz, számozott negatívot tartalmaz, az album elején pedig sorrendben feltüntették a fényképek témáját, a rajta szereplő személyek vagy lovak nevét, a felvételek idejét és némely esetben egyéb értékes megjegyzéseket is.

A képek egy részén a Petanovics-házban vendégeskedő alagiak és nem alagiak láthatók, köztük neves trénerek és zsoké, így Hesp, Gutai, Horthy, Esch, Mravik vagy Schejbál is. A képek másik csoportja a lóversenyterekről, a versenylovakról tudósít. Ezek között szép számmal szerepelnek a „fényképész” saját lovai is, hisz az ifjabbik Petanovics, a családi hagyományokat folytatva, szintén jelentős szerepet játszott az alagi és a pesti turf világában. Vidor Marcel, aki *Galop* című kötetében rövid, verses formában mutatja be a hazai lóversenyzés jelentősebb alakjait, így jellemzi őt:

A zongoránál Chopint kedveli,
S nyelvtudósokkal a versenyt kiállja,
Kedvét, örömét óbennük leli,
Mezzofanti már régi ideálja.

Nagy lószakértő. E szép sportban is
Gyakorta sikert sikerre arat.
Futtat, fogad, mert versenyzévező
És szereti a Fényesbogarát.²

¹ A sportsmen nevet kapta mindenki, aki a lóversenyzés világában valamilyen szerepet töltött be, pl. tréner, zsoké, lovász, tulajdonos, stb.

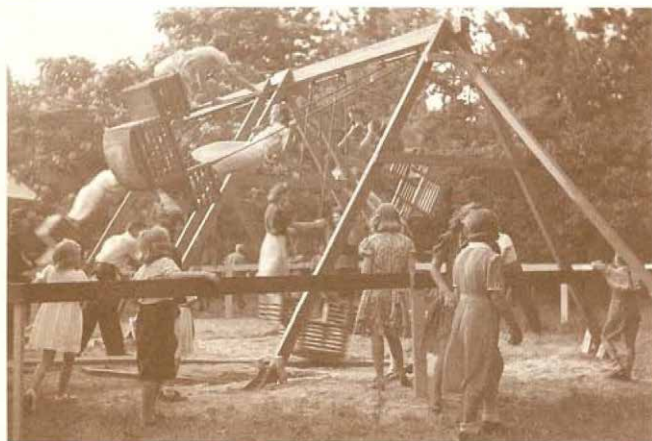
² Vidor Marcel: *Galop*: képek a turfrol. Bp. [é.n.] 28.

Petanovics fotóinak egy jelentős része a korabeli alagi és dunakeszi világ jeleneteit örökíti meg. Az itt bemutatásra kerülő képek is ezek közül kerültek ki.

A piac a községháza mellett

A hetven évvel ezelőtti Dunakeszi jellegzetes helyszíne a piac, éppen azokban az esztendőkhöz élhetett a fénykorát, amikor Petanovics fotóit elkészítette. A községháza melletti téren állt, amit Mázsa térnek is neveztek. A tér a nevét arról a hitelesített mérlegről kapta, amelyen vita esetén az árukat mérték. A gazdák minden nap új portékával jelentkeztek, a háziasszonyok pedig naponta vihették haza azokat a friss árukat, amelyeket saját gazdaságukban nem termesztettek. A piacozás fontos szerepet töltött be a paraszti kultúrában, azonban a háború után fokozatosan vesztett jelentőségéből, mivel a fölösleget be kellett szolgáltatni, majd a magángazdaságok is megszűntek. Így ez a fotó az egyik utolsó ismert életkép ebből a világból.

Majális a Kiserdőben

A község naptárában minden évben kitüntetett esemény volt a majális, amit akkor még a külterületi Kiserdőben rendeztek. Ilyenkor igazi vursli-hangulat kerekedett, és a falu apraja-nagyja képviseltette magát a mulatságon. Volt lángos, lacipecsenyesütő és persze gyerekjátékok. Igazi helyi sajátosság volt a karikadobás, amikor a gyerekeknek a farkarikát a medencében úszó libák nyakára kellett dobni. A Kiserdő nemcsak a majálisnak adott otthont, hanem számos más szabadteret igénylő megmozdulásnak, így a Szent Mihály templom bővítésére rendezett jótékonyági vásároknak és mulatságoknak is.

A régi Dunakeszi kedves kis zuga volt a Folyópart, ahol generációk gyerekeskedtek és nőttek fel. Neve megtévesztő,

mert nem a Duna-partot kell rajta értenünk, hanem egy, a temető alatt lévő területet, amelyen hét forrás felduzzasztott vízből egy kis tó keletkezett. Ez volt a Folyópart. A fölösleges víz a tóból zsilipen keresztül ér formájában folyt le a Dunáig. Az asszonyok mostak, a gyerekek pedig fürödtek és játszottak a sekély, de tiszta hús forrásvízben. A Folyópart képéhez elválaszthatatlanul hozzá tartoztak a kacsák, amelyek egész évben otthonosan érezték magukat a vízenyős, sással, nádassal tarkított területen.

Folyópart

Ugyanilyen szorosan kapcsolódik a település életéhez a Duna, amely pihenést, kikapcsolódást és munkát is adott egyszerre a lakosságnak. Nyáron a falu egész fiatalsága, de még az alagiak és a kirándulók is lenn csónakáztak, fürödtek az akkor még tiszta folyóban. Mások viszont a Dunából éltek, így például az R. (Révész) Száraz család, akik generációkon keresztül a révész mesterséget üzték a faluban. A két háború között még vízimalom is állt a Duna partján, és a folyó erejével készült a keszi gazdák lisztje. Télen pedig a szinte mindig befagyott folyón a jeget termelték ki és vitték a falu jégvermeibe, hiszen hűtőszekrény hiányában a jég volt az egyetlen eszköz a hűtésre.

Az előkerült Petanovics-féle fotónegatívek településünk múltjának egyedi, jelentős dokumentumai. Értéküket nagyban növeli, hogy szerzőjük igen fontos adatokkal dokumentálta őket, így még több információt közvetítenek a hetven évvel ezelőtti Dunakeszi-Alagról. Érdemes lenne őket egy képes album formájában megjelentetni.

Duna-part részlet